

KİTAP İNCELEMESİ

Haluk KARADAĞ, *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*

(Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016)

Doğan DEMİRKIRAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, TOBB ETÜ

Bu kitap değerlendirmesine atıf için

Demirkıran, Doğan, Kitap Değerlendirmesi: “Haluk Karadağ, *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 16, Sayı 63, 2019, s. 145-148, DOI: [10.33458/uidergisi.621340](https://doi.org/10.33458/uidergisi.621340)

Erişim İçin: <https://dx.doi.org/10.33458/uidergisi.621340>

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler
E-Posta: bilgi@uidergisi.com.tr

Bu makalenin tüm hakları *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği*'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi

Haluk Karadağ

Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016, 284 sayfa. ISBN: 9786053204589

Doğan DEMİRKİRAN

*Yüksek Lisans Öğrencisi, TOBB ETÜ, SBE, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara.
E-posta: ddemirkiran@etu.edu.tr*

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojik gelişmelerin artmasıyla birlikte toplumlar arası iletişim güçlenmiş ve kamuoyunun önemi ortaya çıkmıştır. Bu durum milli çıkarlarına ulaşmak amacıyla çeşitli taktik ve teknikler uygulayan devletlerin de dikkatini çekmiş ve devletler kamuoyunu yönlendirmeyi denemeye başlamışlardır. Nitekim, devletlerin özellikle karar verme mekanizmalarındaki aktörlerin yer aldığı toplulukları etkilemeye çalışarak dış politika oluşum ve uygulama sürecinde etkin olma çabalarıyla birlikte literatürde *kamu diplomasisi* kavramı ortaya çıkmıştır. 1965 yılında Tufts Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Edmund Gullion tarafından ortaya atılan kavram küreselleşmenin toplumlar arasındaki sınırları ortadan kaldırmaya başlaması ve bunun doğrultusunda geleneksel diplomasi tekniklerinin yetersiz kalması ile birlikte bir yandan devletlerin dış politikalarında kullandığı önemli bir teknik haline gelirken, diğer yandan akademik çalışmalarda önemli bir konu haline gelmiştir.

Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi başlığıyla Eylül 2016'da Nobel Akademik Yayıncılık tarafından Haluk Karadağ'ın 2012 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler doktora programında hazırladığı tez temel alınarak hazırlanan kitap, kamu diplomasisi kavramıyla ilgili Türkçe literatüre önemli bir katkı sağlamıştır. Nitekim, Karadağ kitabın dünyada yeterince kavramsallaştırılamayan ve ayrıntılı biçimde tanımlanamayan kamu diplomasisi kavramına açıklık getirmeyi ve dış politika alanında uygulanan bir teknik olan kamu diplomasisi kavramını örneklerle ortaya koyarak Türk kamuoyunun bilgisine sunmayı amaçladığını belirtmektedir.

Beş bölümden oluşan kitabın ilk üç bölümünde kamu diplomasisi kavramı ayrıntılı bir biçimde analiz edilirken, dördüncü bölümde çeşitli ülkelerin uyguladığı/uygulamaya çalıştığı kamu diplomasisi faaliyetleri örnekleriyle beraber incelenmekte ve beşinci bölümde Türk kamu diplomasisinin aktörleri ve faaliyetleri mercek altına alınmaktadır.

Kamu Diplomasisi Gerçeği başlığını taşıyan ilk bölümde kamu diplomasisi kavramını tanımlayan yazar kamu diplomasisinin temellerini, oluşum ve uygulama basamaklarını ve literatürdeki diğer ilgili kavramları ortaya koymuştur. Kamu diplomasisi kavramının Soğuk Savaş döneminin şartları altında ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıktığını ve Soğuk Savaş dönemi sonrasında da her devletin kamu diplomasisi faaliyetlerine ihtiyaç duyduğunu belirten yazar kamu diplomasisini "Bir devletin, uluslararası ortamda dış politikasının icrasında kullandığı resmi diplomatik kanallara ilave olarak

birey, grup, şirket vb. unsurlarını devreye sokarak hedef topluluğu ve karar vericilerini olumlu şekilde etkilemek suretiyle kendi milli çıkarlarını sağlaması faaliyetlerinin bütünü” (s. 25) olarak tanımlamaktadır.

Burada altı çizilmesi gereken diğer aktörlerin devlet tarafından koordine edildiği ve faaliyetlerin milli çıkarlar doğrultusunda oluşturulduğudur. Kamu diplomasisinin temellerini insan doğasına dayandıran yazar, kamu diplomasisi faaliyetlerini Maslow’un hiyerarşisinde son aşama olan “kendini gerçekleştirme” aşamasında belirtmekte ve dünyada kamu diplomasisi kavramının tarihçesine ilişkin politikaları ve kurumları örnekler vererek analiz etmektedir.

Bunun yanında yazar, kamu diplomasisinin uygulamalarını kolaylaştırıcı altı unsuru tanımlamaktadır. Bu unsurlardan özellikle *ekonomik altyapı* ve *tarihi kültürel altyapıya* vurgu yapan Karadağ, bu iki unsurun diğer *ulusal ve uluslararası medya, uluslararası ortamda ikna edicilik, teknolojik altyapı ve teknolojiyi kullanma* ile *uygun ve yeterli teşkilatlanma* unsurlarının da temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Yazar, sınırları belli olmayan kamu diplomasisi kavramını daha iyi ifade edebilmek adına literatürde ilişkili kavramlar ile karşılaştırmıştır. Bu doğrultuda yazar kamu diplomasisini geleneksel diplomasiin takviye unsuru olarak görürken, kamu diplomasisini yumuşak gücün amaç odaklı hale getirilmiş şekli olarak tanımlamış ve psikolojik savaş ile propagandanın genellikle kısa vadeli ve asılsız-yönlendirilmiş içeriklerden oluşması nedeniyle kamu diplomasiinden ayrıldığını belirtmiştir.

Kitabın *Kamu Diplomasisi Tekniği* başlıklı ikinci bölümünde yazar kamu diplomasisinin uluslararası ilişkiler teorileri içerisindeki yerini belirtirken, kamu diplomasiinin safhalarını ve uygulama vasıtalarını ortaya koymaktadır. Kamu diplomasisi kavramının hem amaç ve hedefleri hem de araçları bakımından realist bakış açısına uygun olduğunu belirten yazar kamu diplomasisi ve realizmin ortaklıklarını *güç, ulusal çıkar, devlet, prestij politikası* ve *kamuoyu* kavramları üzerinden açıklamaktadır.

Dış politika hedeflerine ulaşmada önemli bir teknik olan kamu diplomasisi faaliyetlerini etkilerinin geri dönüşüne göre *kısa, orta ve uzun vadeli* olarak sınıflandıran Karadağ, kamu diplomasisinin uygulanmasında “kültürel (yazılı ve görsel basın, radyo yayınları, müzik, sinema, popüler kültür araçları, yabancı dil eğitimi, nişan-ödül-madalya), eğitim (öğrenci değişim programları, burslar, değişik amaçlarla verilen kurslar), ekonomik ve sosyal (spor faaliyetleri, doğal afet sonrası maddi ve manevi yardımlar, doğrudan yapılan maddi yardımlar, insani yardım faaliyetleri, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilerin faaliyetleri), teknolojik (web sayfaları, sosyal medya, savunma sanayii), askeri (barış gücü unsurları, askeri personel değişim programları, kurs, tatbikat, askeri eğitimler), dini ve uluslararası örgütler/kuruluşlar” (s.88-114.) vasıtalarının önemini vurgulayarak ortaya koymuş ve örneklerle açıklamıştır.

Kamu Diplomasisi ve Karar Vericiler başlıklı üçüncü bölümde kamu diplomasi faaliyetleri ile etkilenen kamuoylarının fayda sağlayabilmesi için karar alma mekanizmalarının ana unsurları olan karar vericileri etkileyen faktörler ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda dış politikada karar vericiyi etkileyen faktörler “dahili (Dış İşleri Bakanlığı, Bakanlar Kurulu/Meclis/Senato üyeleri, siyasi parti liderleri, üst düzey kamu görevlileri, danışmanlık şirketleri/düşünce kuruluşları, ülke içi kurum/kuruluş/ticari şirketler, ülke içi yazılı ve görsel basın, ülke kamuoyu), harici (uluslararası örgütler ve teşkilatlar, lobiler ve etnik gruplar, önemli şahsiyetler, diğer ülkelerin dış politika uygulamaları,) ve diğer (karar vericinin bireysel özellikleri, zaman faktörü) faktörler” (s.117-142) olarak sınıflandırılmıştır.

Kitabın *Kamu Diplomasisi Uygulamalarına Tarihsel Bakış* başlıklı dördüncü bölümünde

dünyadan ve Türkiye’den örnekler verilerek ampirik analiz derinleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, dünyadaki kamu diplomasisi uygulama örnekleri olarak İngiltere’nin ABD’yi Birinci Dünya Savaşı’na sokma çabaları, Marshall Yardımları, Küba Füze Krizinin çözümü, Batı Avrupa’ya nükleer füze yerleştirme çabaları, Soğuk Savaş döneminin sona erdirilmesi, Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesi, Norveç kamu diplomasisi, Çin kamu diplomasisi, doğal afetler/insani yardım faaliyetleri ve ABD kamu diplomasisi, Vietnam Savaşı ve ABD kamu diplomasisinin başarısızlığı gösterilirken; istimalet politikası, Kırım Savaşı, Kurtuluş Savaşı sırasında Afganistan ve Hint Müslümanları ile ilişkiler, Kıbrıs Barış Harekatı gibi olaylardaki Türkiye’nin faaliyetleri Türkiye’nin kamu diplomasisi uygulamalarına örnek gösterilmiştir.

Günümüzde Türkiye’nin Kamu Diplomasi Uygulamaları başlıklı son bölümde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türk Silahlı Kuvvetleri, Kızılay, Yunus Emre Enstitüsü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Uluslararası Türk Kültür Teşkilatı (TÜRKSÖY) kurumları tanıtılarak Türkiye’nin kamu diplomasisi uygulamalarına yaptıkları katkılar örnekler ile ortaya konulmuştur.

Uluslararası İlişkiler alanında giderek önemi artan bir kavram olan kamu diplomasisinin sınırlarını çizerek başarılı bir şekilde oraya koyan Karadağ’ın, dünya tarihindeki önemli olaylarda kullanılan bazı teknikleri kamu diplomasisi bağlamında açıklaması kavramın okuyucular tarafından daha anlaşılır biçimde anlaşılmasını sağlamaktadır. Nitekim kitapta örnek olaylar ile ilgili verilen ekler kısmı da ilgili olayların kamu diplomasisi açısından irdelenmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, literatürde kamu diplomasisinin en çok karıştırıldığı ve iç içe kavram olan yumuşak güç kavramını literatüre sokan kişi olan Joseph S. Nye ile çalışmanın oluşturuluş sürecinde irtibata geçilip tartışılması kavramın sınırlarının çizilmesine önemli katkı sağlamıştır.

Kitaba yönelik eleştirileri dört başlık altında toplamak mümkündür. İlk olarak, ikinci bölümde “Kamu Diplomasisinin Uluslararası İlişkiler Teorileri İçerisindeki Yeri” başlığı altında realizmin ön kabulleniş olarak belirlenip sadece realizm ve kamu diplomasisinin ortaklıklarına bakılması başlık ile uyumsuzluk oluşturmaktadır. Nitekim başlığı okuyan kişi kavramın en azından başlıca uluslararası ilişkiler teorileri içinde tartışılacağını düşünebilir. Bu yüzden kavramın sadece realizm üzerinden açıklanması kavramın teorik zeminini kısırlaştırmıştır. Örneğin, yazarın realizmi benimsemesine karşın okuyucular kamu diplomasisinin gerek işbirliği temelinde olması gerekse güç unsurlarını çeşitlendirmesi ve diğer aktörleri de göz ardı etmemesi sebebiyle liberalizm ile bağdaştırabilir.

İkinci olarak, kitabın üçüncü bölümündeki kamu diplomasisinin uygulanaşına tarihsel bakışta örneklerin bir kısmı olaylar üzerinden verilirken, bir kısım örneklerin ülke politikaları şeklinde verilmesi bölüm akışında kopukluk oluşturmaktadır. Ayrıca, kamu diplomasisinin en önemli ve eski uygulayıcısı olan ABD’nin faaliyetlerinin farklı başlıklar altında incelenmesi de kitapta bazen tekrarlara düşülmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda, üçüncü bölümde kronolojik olarak önemli olaylardaki kamu diplomasisi faaliyetlerinin incelenmesi ya da devletlerin kamu diplomasisi politikalarının ana başlıklar altında analiz edilmesi okuyucunun konuyu daha iyi kavrayabilmesi için faydalı olabilirdi.

Üçüncü olarak, son bölümde Türkiye’nin kamu diplomasisi uygulamalarındaki kurumlar tanıtılırken önemli bazı aktörlerin eklenmemiş olması Türkiye’nin kamu diplomasisinin anlaşılmasında eksiklik yaratmaktadır. Türkiye kamu diplomasi uygulamalarının en önemli aktörlerinden olan ve

kamu diplomasisi faaliyetlerini başlatıcı olarak kabul edilen *Türk Hava Yolları*'nın göz ardı edilmesi bölümde önemli bir boşluk oluşturmaktadır. Ayrıca, kamu diplomasisinin önemli vasıtalarından biri olan basın ile ilgili olarak İngilizce yayın yapan *TRTWORLD*, Arapça yayın yapan *TRTARABİ* ve Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Türkmençe, Azerbaycanca ve Rusça haber yayını yapan *TRTAVAZ*'ın bölüme eklenmemesi Türkiye'nin yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin anlaşılmasında eksiklik oluşturmaktadır.

Kitabın sonuç kısmında “bir dış politika tekniği olan kamu diplomasisinin Türk dış politikasında nasıl çalıştırılabileceğinin ve işlevsellik kazanabileceğinin kısa bir değerlendirilmesi yapılmıştır” (s. 239) denilmesine rağmen kitapta böyle bir ayrıntıya rastlanılmamıştır. Ancak ilgili bölümün doktora tezinde olması bu eksikliğin eserin kitaplaştırılması aşamasında ortaya çıktığını göstermektedir.

Sonuç olarak, akademik çalışmalarda yeni bir kavram olarak değerlendirilebilecek kamu diplomasisini ayrıntılı bir şekilde inceleyen çalışma Türkçe literatüre önemli bir katkı sağlamıştır. Karadağ'ın yalın bir dil kullanması ve kavramı örnekler ile pekiştirmesi okuyucuya kolaylık sağlarken, ABD'nin bazı kamu diplomasisi faaliyetlerini farklı bölümlerde tekrar etmesi ve üçüncü bölümdeki akış dikkat dağıtmaktadır. Ek olarak, son bölümde Türkiye'nin önemli bazı kamu diplomasisi aktörlerinin göz ardı edilmesi eksiklik oluşturmaktadır. Nitekim, dış politikaya ilgi duyanlar için tavsiye edilebilecek bir eser olan kitap, uluslararası ilişkiler alanında akademik çalışma yapanlar tarafından kamu diplomasisi konusuna giriş yapmak ve temel bilgileri edinmek bağlamında kullanılacak bir kaynak olarak değerlendirilebilir.